

การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ 1

Computer Programming I

ตัวดำเนินการ (operators), การรับข้อมูลเข้า และ การแสดงผลลัพธ์

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์

Emails : pinyotae+111 at gmail dot com, pinyo at su.ac.th

Web : <http://www.cs.su.ac.th/~pinyotae/compro1/>

Facebook Group : [ComputerProgramming@CPSU](https://www.facebook.com/ComputerProgramming@CPSU)

ภาควิชาคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

สัปดาห์ที่สี่

หัวข้อเนื้อหา

- พื้นฐานเกี่ยวกับตัวดำเนินการ
- ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์ (math operator)
  - ตัวดำเนินการพื้นฐาน
  - ลำดับความสำคัญของตัวดำเนินการ
- การแปลงชนิดข้อมูล (casting)
  - การแปลงโดยปริยาย
  - การแปลงโดยชัดแจ้ง
- ตัวดำเนินการทางตรรกะ (logical operator)
(เนื้อหาตามบทที่ 6 ของหนังสือเรียน)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2

พื้นฐานเกี่ยวกับตัวดำเนินการ

- ตัวดำเนินการ (หรือที่นิยมเรียกทับศัพท์ว่า Operator) คือ สัญลักษณ์พิเศษต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ ทางตรรกศาสตร์ หรือ อื่น ๆ
- ตัวอย่างโอเปอเรเตอร์ : + - * / && || > <
- โอเปอเรนด์ (operand) คือ ตัวถูกดำเนินการ ซึ่งก็คือข้อมูลที่ใส่คู่กับตัวดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นค่าคงที่ ตัวแปร นิพจน์ หรือ ฟังก์ชัน ก็ได้
- ตัวอย่าง : $y + 1$
  - เครื่องหมาย + เป็นโอเปอเรเตอร์
  - y เป็นโอเปอเรนด์ที่เป็นตัวแปร
  - เลข 1 เป็นโอเปอเรนด์ที่เป็นค่าคงที่

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3

นิพจน์

คือการนำเอาโอเปอเรเตอร์และโอเปอเรนด์หลาย ๆ ตัวมารวมกันเพื่อพิจารณาเป็นประโยคเดียวหรือค่าข้อมูลตัวเดียว เช่น

$5 + 7$ หากเรามองโอเปอเรนด์และโอเปอเรเตอร์สามอย่างนี้รวมกันเป็นค่าข้อมูลเดียว เรากล่าวว่า $5 + 7$ เป็นนิพจน์

$y + 3$ หากเรามองโอเปอเรนด์และโอเปอเรเตอร์สามอย่างนี้รวมกันเป็นค่าข้อมูลเดียว เรากล่าวว่า $y + 3$ เป็นนิพจน์

$x + y$ หากเรามองโอเปอเรนด์และโอเปอเรเตอร์สามอย่างนี้รวมกันเป็นค่าข้อมูลเดียว เรากล่าวว่า $x + y$ เป็นนิพจน์

$x + y - z + 2$ หากเรามองโอเปอเรนด์และโอเปอเรเตอร์ 7 อย่างนี้รวมกันเป็นค่าข้อมูลเดียว เรากล่าวว่า $x + y - z + 2$ เป็นนิพจน์

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับนิพจน์

- นิพจน์มีชนิดของข้อมูลกำกับเสมอ และทำตัวเหมือนค่าคงที่หรือตัวแปร
  - นิพจน์ $5 + 7$ ผลของมันคือ 12 ซึ่งก็คือจำนวนเต็ม
  - นิพจน์ $y + 7$ ถ้า y เป็นจำนวนเต็ม ผลบวกก็เป็นจำนวนเต็ม ดังนั้นนิพจน์นี้จึงทำตัวเหมือนจำนวนเต็ม
  - นิพจน์ $x + y - z + 2$ ผลของการดำเนินการบวกลบไม่ว่าจะมีสักกี่ครั้ง ย่อมให้ค่าออกมาเป็นแบบใดแบบหนึ่ง นิพจน์จึงมีชนิดข้อมูลกำกับเสมอ และทำตัวเหมือนค่าคงที่หรือว่าตัวแปร
- เราสามารถใช้วงเล็บเพื่อกำหนดลำดับการคำนวณของนิพจน์ได้ เช่น จากนิพจน์ $x + y - z + 2$ โดยปรกติเราจะบวกลบตามลำดับ แต่ถ้าเราอยากเปลี่ยนลำดับก็ทำได้ เช่น $x + y - (z + 2)$

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

5

นิพจน์ในนิพจน์ และ นิพจน์ที่ถูกต้อง

พิจารณานิพจน์ $5 * (a * b - (3 + c))$

เราสามารถมองทุกอย่างรวมเป็นนิพจน์เดียวได้ และ เราก็สามารถมอง คู่หรือกลุ่มของการคำนวณที่สมบูรณ์ว่าเป็นนิพจน์ได้ นั่นคือ ในนิพจน์ก็มีนิพจน์ย่อยรวมอยู่ได้ เช่น

มอง $a * b$ เป็นนิพจน์, $(3 + c)$ เป็นนิพจน์ และมองสองนิพจน์นี้รวมกันเป็น $(a * b - (3 + c))$ ว่าเป็นนิพจน์

แต่เราไม่สามารถมองกลุ่มของการคำนวณที่ไม่สมบูรณ์ว่าเป็นนิพจน์ได้ เช่น $a *$ แบบนี้ก็ไม่ได้ เพราะเราไม่สามารถคำนวณค่าของมันได้

$b - (3$ ก็ไม่ได้เพราะเราคำนวณค่ามันไม่ได้ แต่ถ้าเป็น

$b - (3 + c)$ จะถือว่าเป็นนิพจน์เพราะเราคำนวณค่าของมันได้แล้ว

ดังนั้นนิพจน์ที่ถูกต้องจะต้องทำให้เราคำนวณค่าของมันออกมาได้

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

6

ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์

- การดำเนินการทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานของโปรแกรมจำนวนมาก
- เป็นการนำโอเปอเรเตอร์มากระทำเพื่อหาค่าหาผลลัพธ์
ย้ออีกที โอเปอเรเตอร์คือตัวเลขและตัวแปร ต่าง ๆ
- มีอยู่ 7 ตัวที่ใช้บ่อย แบ่งได้เป็นสองกลุ่ม
  - กลุ่มที่ใช้กับตัวเลขหรือตัวแปรหรือนิพจน์ก็ได้ คือ บวก $+$, ลบ $-$, คูณ $*$,หาร $/$ และ หาค่าเศษ $\%$ (นิยมเรียกว่า mod)
  - กลุ่มที่ใช้ได้กับตัวแปรเท่านั้น คือ
เพิ่มหนึ่ง $++$ (เครื่องหมายบวกติดกันสองอัน, นิยมเรียกว่า บวกบวก)
ลดหนึ่ง $--$ (เครื่องหมายลบติดกันสองอัน, นิยมเรียกว่า ลบลบ)
(ดูหนังสือหน้า 72 ประกอบ)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

7

เครื่องหมายบวกลบคูณหาร

- ทำตัวเหมือนกับเครื่องหมายบวกลบคูณหารในคณิตศาสตร์ทั่วไป
  - ตัวอย่าง $9 - 3$ ให้ผลลัพธ์เท่ากับ 6 และ $9 * 3$ ให้ผลลัพธ์เท่ากับ 27
  - $x + 4$ ให้ผลเท่ากับ $4 + x$ (การบวกสลับตำแหน่งได้)
- ส่วนการหาร ผลลัพธ์จะขึ้นอยู่กับชนิดข้อมูลด้วย
  - ถ้าทั้งตัวตั้งและตัวหารเป็นจำนวนเต็ม ผลลัพธ์ก็จะเป็นจำนวนเต็มด้วย โดยเศษถูกปัดทิ้ง เช่น $8 / 3$ ได้ผลลัพธ์เท่ากับ 2 (แม้เศษจากการหารจะเกิน 0.5 ก็ต้องโดนปัดทิ้ง)
  - แต่ถ้าเป็นเลขทศนิยม ผลหารจะเป็นไปตามปรกติ แต่ความเที่ยงของผลลัพธ์จะขึ้นอยู่กับว่าเราใช้ float หรือ double ในการคำนวณ

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

8

เครื่องหมายลบ

- เครื่องหมายลบมีอยู่สองหน้าที่ในภาษาซี
  - เครื่องหมายลบที่เป็นการลบค่ากันธรรมดา (เช่น $8 - 3$)
  - เครื่องหมายลบที่เป็นการสลับค่าบวกลบ เช่น -8 เป็นการเปลี่ยนค่าจาก $+8$ ให้เป็น -8
- การใช้เครื่องหมาย $-$ ผสมกับการดำเนินการอย่างอื่นอาจทำให้ดูสับสน เช่น $8 * -3$ (แปด คูณ ลบสาม)
- เพื่อป้องกันความสับสนควรใส่วงเล็บให้เรียบร้อย เช่น $8 * (-3)$
- Tip : ตอนที่เราเขียนโปรแกรมเอง อย่าพยายามทำอะไรที่ชวนสับสน ควรเลือกทางที่ปลอดภัย เช่น ถ้ากลัวว่า $8 * -3$ มันจะมีความหมายเป็นอย่างอื่น ก็อย่าลืมนใส่วงเล็บให้มันอยู่ในรูป $8 * (-3)$ แทน

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

9

เครื่องหมายหาเศษ (mod)

- เขียนแทนด้วยเครื่องหมาย $\%$
- เป็น operator แขนงสะดวก และมีประโยชน์ในการคำนวณหาจำนวนที่ขาดหรือเกิน (ดูตัวอย่างการใช้จากโจทย์ผลิตปลากระป๋อง)
- ตัวอย่าง $9 \% 4$ ได้ผลลัพธ์เท่ากับ 1
 $8 \% 3$ ได้ผลลัพธ์เท่ากับ 2
 $9 \% 3$ ได้ผลลัพธ์เท่ากับ 0

คำถาม ประดิการหารจะปัดเศษทิ้ง แล้วเราสามารถใช่ $\%$ ช่วยในการปัดเศษขึ้นได้หรือเปล่า ?

คำตอบ ได้ แต่จะทำไมยังงั้นให้เอาไปคิดเป็นการบ้าน (ออกสอบด้วย จริง ๆ นะ)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

10

เครื่องหมาย ++

ทำให้ค่าตัวแปรเพิ่มขึ้นหนึ่ง เป็นตัวดำเนินการที่ใช้ได้กับตัวแปรเท่านั้น

- ตัวอย่าง
 $\text{int } x = 5;$
 $x++;$ แบบนี้ใช้ได้ ทำเสร็จแล้ว x จะเพิ่มขึ้นหนึ่งเป็น 6
 $++x;$ แบบนี้ก็ใช้ได้ ทำเสร็จแล้ว x จะเพิ่มขึ้นอีกหนึ่ง (จะเอาเครื่องหมายไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังก็เพิ่มหนึ่ง)
- แต่แบบนี้ไม่ได้
 $5++;$ $\rightarrow$ ไม่ได้
 $++5;$ $\rightarrow$ ก็ไม่ได้ อย่าเอาไปใช้กับค่าคงที่

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

11

ลำดับเครื่องหมาย ++ กับผลที่เกิดขึ้น

- การใช้เครื่องหมาย $++$
  - ไม่ว่าจะใส่ไว้ด้านหน้าหรือหลังตัวแปร ก็ทำให้ค่าตัวแปรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเหมือนกัน
  - แต่ถ้าเราเขียนในทำนองที่ว่า $y = ++x;$ กับ $y = x++;$ ผลลัพธ์จะไม่เหมือนกัน

$x = 5;$
 $y = ++x;$

แบบนี้ $y = 6$

$x = 5;$
 $y = x++;$

แบบนี้ $y = 5$

คำถาม รู้สึกชีวิตวุ่นวายเหลือเกินกับลำดับเครื่องหมาย $++$ ทำไงดีครับ ?

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

12

ลดปัญหาความสับสนของลำดับเครื่องหมาย ++

คำตอบ ก็อย่าไปใช้แบบนี้สิ แยกเป็นสองประโยคก็ได้ จะได้ปลอดภัยไม่มึนงง

ถ้าอยากให้ y เพิ่มขึ้นตาม x แยกเป็นสองประโยคแบบนี้ ยังไงก็ไม่พลาด

```
x = 5;
+++;  ทำแล้ว x เพิ่มขึ้นเป็น 6
y = x;  ได้ y เป็น 6
```

```
x = 5;
+++;  ทำแล้ว x เพิ่มขึ้นเป็น 6
y = x;  ได้ y เป็น 6 เหมือนกัน
```

ถ้า~~ไม่~~อยากให้ y เพิ่มขึ้นตาม x แยกเป็นสองประโยคแบบนี้ ยังไงก็ไม่พลาด

```
x = 5;
y = x;  ชิงลงมือก่อน x เพิ่มขึ้น
+++;  อยากเพิ่มก็เพิ่มไป ไม่เกี่ยว
อะไรกับ y แล้ว
```

```
x = 5;
y = x;  ชิงลงมือก่อน x เพิ่มขึ้น
+++;  อยากเพิ่มก็เพิ่มไป ไม่เกี่ยว
อะไรกับ y แล้ว
```

เครื่องหมาย --

ทำให้ค่าตัวแปรลดลงหนึ่ง เป็นตัวดำเนินการที่ใช้ได้กับตัวแปรเท่านั้น

- ตัวอย่าง `int x = 5;`
`x--;` แบบนี้ใช้ได้ ทำเสร็จแล้ว x จะลดลงหนึ่งเป็น 4
`--x;` แบบนี้ก็ได้ ทำเสร็จแล้ว x จะลดลงอีกหนึ่ง (จะเอาเครื่องหมายไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังก็ลดลงหนึ่ง)
- แต่แบบนี้ไม่ได้
`5--;` → ไม่ได้
`--5;` → ก็ไม่ได้ อย่าเอาไปใช้กับค่าคงที่
- ลำดับเครื่องหมาย -- กับการรับค่าของตัวแปรให้ เช่น `y = x--;` และ `y = --x;` ให้ผลเหมือนกับ ++ ถ้าแยกเป็นสองประโยคช่วยลดความสับสน

ตัวอย่าง


```
void main() {
  int x = 19;
  int d = 5;

  printf("x + d = %d\n", x + d);
  printf("x - d = %d\n", x - d);
  printf("x * d = %d\n", x * d);
  printf("x / d = %d\n", x / d);
}
```

ผลที่พิมพ์ออกมาทางจอภาพ

```
x + d = 24
x - d = 14
x * d = 95
x / d = 3
```

ผลลัพธ์ของการคำนวณนิพจน์พวกนี้เป็นจำนวนเต็ม เราจึงใช้ %d เพื่อแสดงผล

ตัวอย่าง 2


```
void main() {
  int x = 19;
  int d = 5;

  printf("x mod d = %d\n", x % d);
  ++x;
  printf("++x = %d\n", x);

  printf("--d = %d\n", --d);
}
```

```
x mod d = 4
++x = 20
--d = 4
```

ตัวอย่างชวณงกับลำดับของ ++ และ -


```
void main() {
    int y = 10;
    int z;

    z = y--;
    printf("z = y--; y = %d, z = %d\n", y, z);

    y = 10;
    z = --y;
    printf("z = --y; y = %d, z = %d\n", y, z);
}
```

z = y--; y = 9, z = 10

z = --y; y = 9, z = 9

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

17

ลำดับการทำงานของโอเปอเรเตอร์

คำถาม $8 + 7 * 6$ ได้เท่าไร

คำตอบ ในโลกของคณิตศาสตร์ เราควรจะให้แสงเล็บเพื่อกำหนดลำดับการ

คำนวณ เพราะ $8 + (7 * 6)$ ไม่เท่ากับ $(8 + 7) * 6$

ส่วนในโลกของภาษาซี ถ้าเราไม่ใส่แสงเล็บกำกับการคำนวณให้ มันจะทำเหมือนมีการใส่แสงเล็บให้เรา โดยมีลำดับการใส่ที่เป็นกฎแน่นอนตายตัว ดังนี้

1. ++ และ -- จะถูกใส่แสงเล็บอัตโนมัติเข้าไปก่อนใครเพื่อน เช่น

$x++ * 9$ จะถูกพิจารณาว่าเป็น $(x++) * 9$ และ

$9 * x++$ จะถูกพิจารณาว่าเป็น $9 * (x++)$ เช่นกัน

แต่ถ้ามีทั้ง -- และ ++ อยู่ด้วยกัน การใส่แสงเล็บอัตโนมัติจะเป็นไปตามลำดับการปรากฏ (แต่จุดนี้มักจะไม่มีผลอะไรในทางปฏิบัติ)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

18

ตัวอย่างลำดับการทำงานของโอเปอเรเตอร์


```
void main() {
    int x;
    x = 9;
    printf("x++ * 9 = %d\n", x++ * 9);

    x = 9;
    printf("9 * x++ = %d\n", 9 * x++);

    x = 9;
    printf("10 - -x++ = %d\n", 10 - -x++);
}
```

x++ * 9 = 81

9 * x++ = 81

10 - -x++ = 19

เครื่องหมายลบตรงนี้คือ การสลับค่าบวกลบ เช่น จาก 7 เป็น -7

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

19

ลำดับการทำงานของโอเปอเรเตอร์ (2)

2. ต่อจากเครื่องหมาย ++ และ -- เครื่องหมายที่มีลำดับการคำนวณรองลงมาก็คือเครื่องหมาย - ที่ทำหน้าที่กลับเครื่องหมาย

3. อันดับสามคือ *, / และ % ถ้าหากในนิพจน์มีทั้ง * / และ % อยู่ด้วยกัน ลำดับการคำนวณจะคิดตามลำดับปรากฏ เช่น

■ จากนิพจน์ $3 / 2 * 5 \% 7$ ลำดับการคิดที่ได้คือ $((3 / 2) * 5) \% 7$

■ จากนิพจน์ $3 \% 2 * 5 / 7$ ลำดับการคิดที่ได้คือ $((3 \% 2) * 5) / 7$

■ จากนิพจน์ $3 * 2 / 5 \% 7$ ลำดับการคิดที่ได้คือ $((3 * 2) / 5) \% 7$

4. โอเปอเรเตอร์ที่มีความลำดับการคิดหลังสุดคือ + และ - เช่นเดียวกับชุดที่แล้ว ถ้ามี + และ - อยู่ด้วยกัน ลำดับการคิดจะเป็นไปตามลำดับการปรากฏจากซ้ายไปขวา

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

20

ตัวอย่างลำดับการทำงานของโอเปอเรเตอร์ (2)

- นิพจน์ $5 + 3 * 7 - 4 / 2$ มีโอเปอเรเตอร์อยู่สองกลุ่ม คือ กลุ่มคูณหาร และ กลุ่มบวกลบ จัดตามลำดับกลุ่มและการปรากฏ ได้ผลดังนี้
    - กลุ่มคูณหารต้องมาก่อน ดังนั้นเมื่อคิดตามลำดับการปรากฏจะได้เป็น $5 + (3 * 7) - (4 / 2)$
    - เมื่อเหลือแต่กลุ่มบวกลบก็คิดตามลำดับการปรากฏอีก $(5 + (3 * 7)) - (4 / 2)$
  - นิพจน์ $5 + 3 * 7 / 4 - 2$
    - คิดกลุ่มคูณหาร ได้เป็น $5 + ((3 * 7) / 4) - 2$
    - คิดกลุ่มบวกลบ ได้เป็น $(5 + ((3 * 7) / 4)) - 2$
- การผสมกันของสองกลุ่มนี้พบได้บ่อยที่สุด ถ้ากลัวงง ให้ใส่วงเล็บไว้ตั้งแต่แรก

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

21

หัวข้อเนื้อหา

- พื้นฐานเกี่ยวกับตัวดำเนินการ
- ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์ (math operator)
  - ตัวดำเนินการพื้นฐาน
  - ลำดับความสำคัญของตัวดำเนินการ
- การแปลงชนิดข้อมูล (casting)
  - การแปลงโดยปริยาย
  - การแปลงโดยชัดแจ้ง
- ตัวดำเนินการทางตรรกะ (logical operator)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

22

ความสำคัญของการแปลงชนิดข้อมูล

เพราะคอมพิวเตอร์ต้องเก็บผลลัพธ์เป็นชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อการดำเนินการมีชนิดข้อมูลปนกันอยู่ โปรแกรมจึงต้องเลือกว่าควรคำนวณในรูปแบบใด เช่น ถ้าจำนวนเต็ม ลบกับ เลขทศนิยม ควรเลือกคำนวณด้วยชนิดข้อมูลใด ?

- การเลือกอาจจะถูกกำหนดโดยคนเขียนโปรแกรมโดยตรงก็ได้ ซึ่งคนเขียนจะต้องระบุชนิดลงไปโดยชัดแจ้ง การเปลี่ยนชนิดข้อมูลโดยชัดแจ้งนี้มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Explicit Type Conversion
- หากไม่มีการระบุชนิดข้อมูลจากคนเขียนโปรแกรม ภาษาซีจะเลือกชนิดของข้อมูลให้ตามกฎการเปลี่ยนชนิดข้อมูล การเปลี่ยนโดยนัยของกฎแบบนี้มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Implicit Type Conversion

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

23

Implicit Type Conversion

คือ การที่คอมไพเลอร์เลือกเปลี่ยนชนิดข้อมูลให้อัตโนมัติ โดยมีหลักการดังนี้

- การแปลงชนิดข้อมูลจะเกิดขึ้นก่อนการดำเนินการกับโอเปอเรเตอร์
- การแปลงชนิดข้อมูลจะแปลงไปสู่ชนิดข้อมูลที่มีนัยสำคัญมากกว่า
- ลำดับนัยสำคัญของข้อมูลเป็นไปตามแสดงในสไลด์ถัดไป

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

24

ลำดับนัยสำคัญของชนิดข้อมูล

ลำดับนัยสำคัญ	ชนิดข้อมูล
1 (มีนัยสำคัญสูงสุด)	double
2	float
3	unsigned int
4	int
5	short
6 (มีนัยสำคัญต่ำสุด)	char

- เช่น ถ้าเราเอา `int + float` ตัวเลข, ตัวแปร, หรือ นิพจน์ที่แทน `int` จะถูกเปลี่ยนชนิดข้อมูลเป็น `float` โดยอัตโนมัติ การบวกจะเกิดขึ้นทีหลัง

ตัวอย่าง Implicit Type Conversion

นิพจน์	การแปลงชนิดข้อมูล
<code>char + int</code>	แปลง <code>char</code> ไปเป็น <code>int</code>
<code>float + double</code>	แปลง <code>float</code> ไปเป็น <code>double</code>
<code>int / double</code>	แปลง <code>int</code> ไปเป็น <code>double</code>
<code>(short + int) / float</code>	การแปลงเกิดขึ้นสองครั้ง 1. แปลง <code>short</code> ไปเป็น <code>int</code> 2. แปลง <code>int</code> (ผลที่ได้จากวงเล็บ) ไปเป็น <code>float</code>
<code>double / (short * float)</code>	การแปลงเกิดขึ้นสองครั้ง 1. แปลง <code>short</code> ไปเป็น <code>float</code> 2. แปลง <code>float</code> (ผลที่ได้จากวงเล็บ) เป็น <code>double</code>

โค้ดตัวอย่าง Implicit Type Conversion


```
int i = 10; float f = 3.2;
```

คำถาม ถ้าเราจะหาค่าของ `i / f` เราควรจะนำตัวแปรชนิด `int` หรือ `float` มาเก็บผลลัพธ์นี้ ?

คำตอบ ถ้าต้องการเก็บค่าการหารที่มีความเที่ยงสูงสุดไว้ ควรใช้ตัวแปรแบบ `float` มาเก็บ ไม่เช่นนั้นความเที่ยงของข้อมูลจะลดลง

```
float result_float = i / f;
```

```
int result_int = i / f;
```

```
printf("%f\n", result_float);
```

3.125000

```
printf("%d\n", result_int);
```

3

โค้ดตัวอย่าง Implicit Type Conversion (2)

- ระวังการแปลงข้อมูลกับ `printf` เพราะเราจะต้องระบุชนิดข้อมูลที่将会แสดงใน `printf` ให้เหมือนกับชนิดที่คอมไพเลอร์แปลงให้
- จากโค้ดข้างล่าง เรารู้ว่าผลลัพธ์ของ `i / f` เป็นชนิด `float`

คำถาม จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเราบอก `printf` ให้พิมพ์ค่าจำนวนเต็มออกมา

```
int i = 10; float f = 3.2;
```

```
printf("%f\n", i / f);
```

3.125000

```
printf("%d\n", i / f);
```

-104857598

คำตอบ ผลลัพธ์ผิดไปคนละทาง ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการแปลงชนิดข้อมูลจึงเป็นสิ่งจำเป็น แม้แต่กับเรื่องแสดงผลให้ถูกต้อง

Explicit Type Conversion (Casting)

- การแปลงชนิดข้อมูลแบบนี้มีชื่อเรียกสั้น ๆ ว่า casting หรือ cast
- วิธีใช้ก็คือ ให้เอาชนิดข้อมูลที่ต้องการใส่ไว้ในวงเล็บ แล้วเอาไปไว้ด้านหน้าของค่าคงที่ ตัวแปร หรือ นิพจน์ที่เราต้องการ เช่น
  - (int) 2.5 เป็นการแปลงเลข 2.5 ให้กลายเป็นจำนวนเต็ม นิพจน์ผลลัพธ์ที่ได้นั้นจะตัดเลขทศนิยมทิ้ง
  - float x = 2.5;
(int) x;
นิพจน์ผลลัพธ์ที่ได้นั้นจะตัดเลขทศนิยมทิ้ง แต่ตัวแปร x ยังมีค่าเท่าเดิม
- การ cast เป็นการเปลี่ยนค่านิพจน์ ไม่ใช่การเปลี่ยนค่าตัวแปร ตัวแปรที่เรา cast นั้น ถ้าหากไม่ถูกเปลี่ยนค่าด้วย = แสดงว่าค่าเหมือนเดิม
- ส่วนชนิดข้อมูล ยังไงก็เปลี่ยนไม่ได้ ประกาศไว้เป็นอะไร ก็ต้องเป็นแบบนั้น

ตัวอย่างการทำ Casting ง่าย ๆ


```
printf("7 / (int) 2.5 = %d\n", 7 / (int)2.5);
```

```
7 / (int) 2.5 = 3
```

```
printf("(int)(7 / 2.5) = %d\n", (int)(7 / 2.5));
```

```
(int) (7 / 2.5) = 2
```

```
printf("(int) 7 / 2.5 = %f (use %%f)\n", (int)7 / 2.5);
```

```
(int) 7 / 2.5 = 2.800000 (use %f)
```

```
printf("(int) 7 / 2.5 = %d (use %%d)\n", (int)7 / 2.5);
```

```
(int) 7 / 2.5 = 1717986918 (use %d)
```

- Casting จะทำกับค่า, ตัวแปร หรือ นิพจน์ที่ตามมันมาทันที
  - ไม่มีความเปลี่ยนแปลงในตัวอย่างสาม เพราะ (int) 7 ก็คือ 7 อยู่แล้ว
  - Implicit type conversion ถูกใช้งานตามปรกติ ถ้าชนิดข้อมูลไม่ตรงกัน

เรามักใช้ Casting กับตัวแปรมากกว่าค่าคงที่

- เรามัก cast จำนวนเต็มให้กลายเป็นเลขทศนิยมเพื่อหาผลหารที่เที่ยงตรง

```
int x = 5; int y = 2;
```

```
float f1 = x / y;
```

ทั้ง x และ y เป็น int ทั้งคู่ การแปลงชนิดข้อมูลจึงไม่เกิดขึ้น แบบนี้ต้องบังคับการ cast

```
float f2 = x / (float) y;
```

```
printf("%f\n", f1); 2.000000
```

```
printf("%f\n", f2); 2.500000
```

- อย่าคิดว่าการแปลงชนิดข้อมูลเป็นไปตามชนิดตัวแปรที่เราใช้เก็บผลลัพธ์
- แท้จริงแล้ว การแปลงชนิดข้อมูลเกิดขึ้นก่อนการคำนวณผลลัพธ์ต่างหาก

แปลง float เป็น int เพื่อปิดเศษทศ

- หนึ่งในการใช้งานที่นิยมที่สุดในการ cast ก็คือการปิดเศษทศ

```
int x = 5; int y = 2;
```

```
float f2 = x / (float) y;
```

```
printf("%f\n", f2);
```

```
float rf2 = (int) f2; เราบังคับการปิดเศษทศทังด้วยวิธีนี้ได้
```

```
printf("%f\n", rf2); 2.000000
```


หัวข้อเนื้อหา

- พื้นฐานเกี่ยวกับตัวดำเนินการ
- ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์ (math operator)
  - ตัวดำเนินการพื้นฐาน
  - ลำดับความสำคัญของตัวดำเนินการ
- การแปลงชนิดข้อมูล (casting)
  - การแปลงโดยปริยาย
  - การแปลงโดยชัดเจน
- ตัวดำเนินการทางตรรกะ (logical operator)

ตัวดำเนินการทางตรรกะ (logical operator)

- นอกจากการดำเนินการทางเลขคณิตแล้ว เรายังสังเกตเห็นการดำเนินการบางอย่าง เช่น การเปรียบเทียบจำนวน ที่ทำเพื่อทดสอบว่าตัวเลขมันมากกว่าหรือน้อยกว่าค่าที่กำหนดไว้จริงหรือไม่
- การดำเนินการเพื่อตรวจว่าเหตุการณ์เป็นจริงหรือเป็นเท็จ เรียกว่าการดำเนินการทางตรรกะ หรือ logical operator มีอยู่สองกลุ่ม
  - กลุ่มเปรียบเทียบค่า ได้แก่ $>$, $<$, $>=$, $<=$, $==$, และ $!=$
  - กลุ่มพิจารณาค่าตรรกะ ได้แก่ $&&$, $||$, $!$
- ตัวดำเนินการเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากคณิตศาสตร์มัธยมที่เราได้พบมาแล้ว

Logical Operator กลุ่มเปรียบเทียบค่า

โอเปอเรเตอร์ในภาษาซี	ความหมายและโอเปอเรเตอร์คณิตศาสตร์
$<$	น้อยกว่า ในคณิตศาสตร์ใช้ $<$ ซึ่งเป็นตัวเดียวกัน
$>$	มากกว่า ในคณิตศาสตร์ใช้ $>$ ซึ่งเป็นตัวเดียวกัน
$<=$	น้อยกว่าหรือเท่ากับ ในคณิตศาสตร์ใช้ $\leq$
$>=$	มากกว่าหรือเท่ากับ ในคณิตศาสตร์ใช้ $\geq$
$==$	เท่ากับ ในคณิตศาสตร์ใช้ $=$ (เพราะคณิตศาสตร์ไม่มีการกำหนดค่าตัวแปร จึงไม่มีความกำกวม)
$!=$	ไม่เท่ากับ ในคณิตศาสตร์ใช้ $\neq$

Tip : คนจำนวนมากสับสนว่าจะใช้ $<$ หรือ $<=$ ดี และสับสนว่าจะใช้ $>$ หรือ $>=$ ดี ในกรณีนี้ให้ลองแทนตัวเลขลงไปโปรแกรมแล้วคิดตามว่า อันไหนคือตัวที่ถูก

ผลของการเปรียบเทียบค่า

- หากเราใช้ logical operator ผลที่ได้จะออกมาเป็น จริง หรือ เท็จ เท่านั้น
  - เช่น ถ้าเราเขียนว่า $1 > 0$ ผลลัพธ์ของการทำงานคือ จริง
  - เช่น ถ้าเราเขียนว่า $1 < 0$ ผลลัพธ์ของการทำงานคือ เท็จ
- ใช้ logical operator กับตัวแปรหรือตัวเลขก็ได้ เช่นจาก `int x = 1; int y = 0;`
  - $x > y$; ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบคือ จริง
  - $x < y$; ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบคือ เท็จ
  - $x > 0$; ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบคือ จริง
  - $1 > y$; ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบคือ จริง
  - $x < 0$; ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบคือ เท็จ
  - $1 < y$; ผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบคือ เท็จ

Logical Operator กลุ่มพิจารณาค่าตรรกะ

โอเปอเรเตอร์ในภาษาซี	ความหมายและโอเปอเรเตอร์คณิตศาสตร์
&&	และ (AND) ในคณิตศาสตร์ใช้ $\wedge$ เช่น $p \wedge q$ (พบทวนได้ในเรื่องตรรกศาสตร์)
	หรือ (OR) ในคณิตศาสตร์ใช้ $\vee$ เช่น $p \vee q$
!	นิเสธ (NOT) ในคณิตศาสตร์ใช้ $\sim$ เช่น $\sim p$ ซึ่งเป็นการสลับค่าความจริง

ผลของการใช้ตัวดำเนินการกลุ่มพิจารณาค่าตรรกะ (1)

- ตัวดำเนินการ &&
  - ถ้า A และ B เป็นจริงทั้งคู่ (เช่น ถ้า A คือ $1 > 0$ และ B คือ $5 > 3$ ซึ่งเป็นจริงทั้งคู่) นิพจน์ A && B ให้ผลลัพธ์เป็น จริง
  - ถ้า A และ B มีอย่างน้อยหนึ่งตัวที่เป็นเท็จ (คือมีความเท็จปนอยู่) นิพจน์ A && B ให้ผลลัพธ์เป็น เท็จ
- ตัวดำเนินการ ||
  - ถ้า A และ B มีอยู่อย่างน้อยหนึ่งตัวที่เป็นจริง นิพจน์ A || B ให้ผลลัพธ์เป็นจริง
  - ถ้า A และ B เป็นเท็จทั้งคู่ นิพจน์ A || B ให้ผลลัพธ์เป็นเท็จ

ผลของการใช้ตัวดำเนินการกลุ่มพิจารณาค่าตรรกะ (2)

- ตัวดำเนินการ ! (ตัวดำเนินการนี้ใช้สลับค่าความจริง ต้องการโอเปอเรนด์แค่ตัวเดียว)
  - ถ้า A เป็นจริง !A ให้ผลลัพธ์เป็น เท็จ (ค่าสลับจากจริงเป็นเท็จ)
  - ถ้า A เป็นเท็จ !A ให้ผลลัพธ์เป็น จริง (ค่าสลับจากเท็จเป็นจริง)

เราสรุป Logical Operator กลุ่มนี้ได้ว่า

- สำหรับ && โอกาสที่ผลลัพธ์จะเป็นค่าจริงมีน้อยกว่า || เพราะต้องให้ A และ B เป็นจริงทั้งคู่ ในขณะที่ || เป็นจริงแค่ตัวเดียวก็พอแล้ว
- && และ || ต้องมีนิพจน์ค่าความจริงสองตัว ส่วน ! ใช้กับนิพจน์ค่าความจริงทีละนิพจน์เท่านั้น

เรื่องของค่าจริงค่าเท็จในภาษาซี

เรื่องนี้ค่อนข้างจะลึกลับอยู่ไม่น้อย ต้องตั้งสติแยกแยะให้ดี เรื่องมันมีอยู่ว่า

- โดยปรกติเครื่องคอมพิวเตอร์เก็บได้แต่ตัวเลข ไม่ได้มีของพิเศษที่เป็น ค่าจริงและค่าเท็จ ทำให้เราต้องเอาตัวเลขมาแทนค่าจริงค่าเท็จ
- ภาษาซีมีข้อกำหนดว่า ผลของการใช้ logical operator จะให้ผลลัพธ์เป็นเลข 1 ถ้านิพจน์เป็นจริง และ เป็นเลข 0 ถ้านิพจน์เป็นเท็จ
- แต่คำว่า จริง ในภาษาซีนั้น มันคือตัวเลขทุกตัวที่ไม่เป็น 0 ส่วนคำว่า เท็จ มีอยู่แค่ค่าเดียว คือเลข 0 เท่านั้น เพียงแต่ logical operator เลือกรับเฉพาะเลข 0 กับ 1 มาให้ (ดูหนังสือเรียนหน้า 83 – 85 เพื่อตัวอย่างเพิ่มเติมด้วย จะได้ไม่พลาด)

ตัวอย่างผลการใช้ Logical Operator (1)

นิพจน์	ค่าตรรกะ (ตัวเลขในวงเล็บคือค่าที่เป็นผลลัพธ์)
30 > 20	จริง (1)
20 >= 30	เท็จ (0)
5 == 5	จริง (1)
5 != 5	เท็จ (0)
5 != 3	จริง (1)
สมมติให้ int x = 3; x == 3	จริง (1) สำหรับตัวแปร ผลจะเป็นจริงหรือเท็จ ต้องดูที่ค่าของตัวแปรขณะทำการเปรียบเทียบ
สมมติให้ int x = 3; x != 3	เท็จ (0)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

41

ตัวอย่างผลการใช้ Logical Operator (2)

นิพจน์	ค่าตรรกะ (ตัวเลขในวงเล็บคือค่าที่เป็นผลลัพธ์)
(10 > 1) && (1 >= 1)	จริง (1)
(10 > 1) (1 >= 1)	จริง (1)
!(10 > 1)	เท็จ (0) (10 > 1 เป็นจริง แต่โดน ! สลับค่า)
!(3 > 5)	จริง (1) (3 > 5 เป็นเท็จ แต่โดน ! สลับค่า)
(10 > 1) && (1 > 2)	เท็จ (0)
(10 > 1) (1 > 2)	จริง (1) (ขอแค่มีอย่างน้อยตัวหนึ่งที่เป็นจริงก็พอ)
10 && 2	จริง (1) (โอเปอเรเตอร์คืนได้แค่ 1 กับ 0)
10 && 0	เท็จ (0)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

42

ตัวอย่างการใช้ logical operator ในโปรแกรม (1)

*** หากเราจะพิมพ์ผลลัพธ์ของ logical operator ออกมา ให้ใช้ %d ตลอด เพราะผลลัพธ์ออกมาในรูปจำนวนเต็ม 1 หรือ 0 เท่านั้น

*** ถ้าจะเอาตัวแปรมาเก็บผลของ logical operator ก็ให้ใช้ int มาเก็บ

```
printf("30 > 20 is %d\n", 30 > 20);
30 > 20 is 1

printf("10 == 10 is %d\n", 10 == 10);
10 == 10 is 1

printf("10 == 1 is %d\n", 10 == 1);
10 == 1 is 0

printf("10 != 1 is %d\n", 10 != 1);
10 != 1 is 1
```

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

43

ตัวอย่างการใช้ logical operator ในโปรแกรม (2)


```
printf("(10 == 1) && (10 != 1) is %d\n",
(10 == 1) && (10 != 1));
(10 == 1) && (10 != 1) is 0

printf("(10 == 1) || (10 != 1) is %d\n",
(10 == 1) || (10 != 1));
(10 == 1) || (10 != 1) is 1

printf("!(10 == 1) is %d\n", !(10 == 1));
!(10 == 1) is 1
```

การจะไล่ค่าผลลัพธ์ได้อย่างถูกต้อง เราจะต้องรู้ค่าความจริงแต่ละส่วนให้ได้ เป็นอย่างดี (ตอนสอบควรไล่ค่าและบันทึกค่าจริงเท็จแต่ละส่วนไว้ด้วย)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

44

ตัวอย่างการใช้ logical operator ในโปรแกรม (3)

- เราสามารถใช้เครื่องหมายนิเสธซ้อนกันได้
- เราสามารถใช้เครื่องหมายนิเสธกับนิพจน์ที่มาจากหลายส่วนรวมกันได้

```
printf("!!(10 == 1) is %d\n", !(10 == 1));  
                                !!(10 == 1) is 0  
  
printf("!((10 == 1) || (10 != 1)) is %d\n",  
        !((10 == 1) || (10 != 1)));  
                                !((10 == 1) || (10 != 1)) is 0
```

ตัวอย่างการใช้ logical operator ในโปรแกรม (4)

ตัวแปรจะดำเนินการเลขคณิตด้วยก็ได้

นี่เป็นสิ่งที่เราทำบ่อย ๆ กับเรื่องการวนทำซ้ำ

```
int x = 5; int y = 3; int z = 3;  
printf("y == z is %d\n", y == z);  
                                y == z is 1  
  
printf("y == z + 1 is %d\n", y == z + 1);  
                                y == z + 1 is 0  
  
printf("y + 2 >= x is %d\n", y + 2 >= x);  
                                y + 2 >= x is 1  
  
printf("!(y + z <= x*x) is %d\n",  
        !(y + z <= x*x));  
                                !(y + z <= x*x) is 0
```

สรุปเรื่องโอเปอเรเตอร์เลขคณิต

- มีสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้กับตัวเลขและตัวแปรได้ (+, -, *, / และ %) และกลุ่มที่ใช้ได้กับตัวแปรอย่างเดียว (++ และ --)
- เครื่องหมายลบมีสองความหมาย : (1) ถ้าใช้กับค่าสองค่ามันเหมือนกับลบเลขทั่วไป และ (2) ถ้าใช้กับค่าค่าเดียวมันหมายถึงการสลับเครื่องหมาย
- อย่าลืมว่าเรามี % ซึ่งใช้ในการหาเศษด้วย
→ ตัวนี้แหละที่ช่วยให้เราหาว่าเลขเป็นคู่หรือคี่ได้ง่าย ๆ
- ลำดับการทำงานของโอเปอเรเตอร์มีกฎความคุมตายตัว
→ แต่วงเล็บมีความสำคัญสูงสุดเสมอ ถ้าไม่แน่ใจให้ใส่วงเล็บช่วย
- เครื่องหมาย ++ และ -- มีเรื่องขงนงตอนที่เราจะให้ตัวแปรมาเก็บผลไว้
→ อย่าเสียงทำเรื่องขงนง ให้เราแยกบรรทัดออกมาเลยจะดีกว่า

สรุปเรื่องการแปลงชนิดข้อมูล

- ความสอดคล้องของชนิดข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญ
  - ถ้าชนิดข้อมูลไม่ตรงกัน เครื่องจะคำนวณไม่ได้ (จึงต้องมีการทำ Type conversion)
  - ถ้าเราไม่เปลี่ยนชนิดข้อมูลให้ตรงกัน คอมไพเลอร์จะเปลี่ยนให้
- การเปลี่ยนชนิดข้อมูลแบบอัตโนมัติจะแปลงไปหากกลุ่มที่มีนัยสำคัญสูงกว่า
- บางครั้งการเปลี่ยนชนิดข้อมูลด้วยตัวเราเอง (casting) เป็นสิ่งที่จำเป็น
  - เช่น เราต้องการบังคับให้การหารมีผลเป็นเลขทศนิยม
  - เช่น เราต้องการให้การปิดเศษทิ้ง
- ข้อมูลแบบทศนิยมมีนัยสำคัญสูงกว่าข้อมูลแบบจำนวนเต็ม

สรุปเรื่องโอเปอเรเตอร์ตรรกะ

- มีสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้ในการเปรียบเทียบค่า และ กลุ่มที่ใช้พิจารณาค่าความจริง
  - ทั้งสองกลุ่มให้ผลลัพธ์ออกมาเป็น จริง (1) และ เท็จ (0) เท่านั้น
- เลขศูนย์ แปลว่า เท็จ ส่วนจำนวนอื่น ๆ แปลว่า จริง
- ผลของการดำเนินการนี้มีชนิดข้อมูลเป็นจำนวนเต็ม
- การเปรียบเทียบค่าตัวแปร ต้องดูค่าที่บรรทัดนั้น ๆ
  - อย่าไปคิดดูค่าตอนต้นอย่างเดียว เราต้องไล่โปรแกรมเพื่อหาค่าตัวแปร ในขณะที่ทำการเปรียบเทียบให้ได้
- เครื่องหมาย == ใช้ในการเปรียบเทียบ และเครื่องหมาย = ใช้ในการกำหนดค่าตัวแปร

8 พฤศจิกายน 2554

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

49

แบบฝึกหัด

ข้อ 1, 2 และ 3 หน้า 91 และ 92

ฝึกไล่ผลลัพธ์ในตัวอย่างที่ให้ไป (อย่าแอบดูคำตอบ ให้คิดก่อนแล้วค่อยดู)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

50

บทที่ 7 การรับและแสดงผลข้อมูล

จากเดิมที่ผ่านมา เราทำการแสดงผลออกมาหลายอย่างแล้ว แต่ยังไม่มีการรับข้อมูลเข้ามาจากผู้ใช้งาน (เราใช้วิธีกำหนดค่าต่าง ๆ เข้าไปในตัวแปรโดยตรง) มาถึงตอนนี้เราพร้อมที่จะรับข้อมูลจากผู้ใช้งาน พร้อมทั้งทำให้การแสดงผลอยู่ในรูปแบบที่ตรงกับความต้องการมากขึ้น (อย่าลืมทบทวนเนื้อหาที่ให้อ่านช่วงท้ายสัปดาห์ที่สาม เราจะข้ามตรงนั้นไปแล้ว เข้าประเด็นส่วนที่ซับซ้อนขึ้นเลย)

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

51

ทบทวนเรื่องการแสดงผล

- เราแสดงผลด้วยการใช้คำสั่ง printf ซึ่งสามารถเรียกใช้ได้หาก เราได้ระบุ `#include <stdio.h>` ไว้ที่ต้นไฟล์
- printf ช่วยให้เราแสดงข้อความที่ต้องการบนหน้าจอได้
  - ข้อความจะเป็นแบบกำหนดไว้ตายตัว เช่น `printf("Hello World");`
  - เป็นค่าจากตัวแปร เช่น `printf("%d", x);`
  - หรือจะเป็นข้อความกำหนดตายตัวผสมกับตัวแปรก็ได้ เช่น `printf("The value of x is %d", x);`
- จุดที่เป็นตัวแปรจะต้องเขียนโดยใช้เครื่องหมาย % ตามด้วยชนิดข้อมูลที่ตรงกับตัวแปรที่ต้องการ
- ลำดับการปรากฏของเครื่องหมาย % กับตัวแปรจะต้องสอดคล้องกัน

16 กันยายน 2557

ภิญโญ แท้ประสาทสิทธิ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

52

รูปแบบการใช้งาน printf

printf มีรูปแบบการใช้งานดังแสดงข้างล่างนี้

```
printf("string_format", data_list);
```

string_format คือ ข้อความที่ต้องการแสดงผล ภายในสามารถประกอบไปด้วย ข้อความทั่วไป ตัวเลข อักขระพิเศษ รวมทั้งชนิดข้อมูลที่ต้องการแสดงผล

data_list คือ รายการของข้อมูลที่ต้องการแสดงผล ซึ่งก็คือ ค่าคงที่ ตัวแปร และนิพจน์ใด ๆ ที่คำนวณค่าออกมาได้ แต่ที่พบบ่อยจะเป็น ตัวแปร และ นิพจน์

ลำดับการแสดงผลและนิพจน์

คำถาม หากเราต้องการแสดงค่า float f = 0.5; และ int i = 2; โดยแสดงค่า f ก่อน ตามด้วยช่องว่าง แล้วจึงแสดงค่า i แบบนี้เราควรจะเขียนอย่างไร ?

คำตอบ ควรเขียนว่า printf("%f %d", f, i); จะสะดวกที่สุด บรรทัดนี้หมายความว่า ให้แสดง %f ซึ่งเป็นข้อมูลแบบ float ก่อน จากนั้นตามด้วยช่องว่าง (เราต้องพิมพ์ space ลงไปด้วยจริง ๆ) จากนั้นจึงจบท้ายด้วย %d ซึ่งเป็นข้อมูลแบบ int

ลำดับการแสดงผลข้อมูลที่กำหนดไว้ใน string_format จะต้องตรงกับลำดับค่า (ในที่นี้คือตัวแปร) ที่ให้ไว้ใน data_list อย่าคิดว่าชนิดข้อมูลคือตัวกำหนด คืออย่าเขียนว่า printf("%f %d", i, f); ภาษาซีไม่ได้จัดลำดับใหม่ให้เรา

ตัวอย่างและผลลัพธ์ที่ได้


```
#include <stdio.h>
void main() {
    float f = 0.5;
    int i = 2;
    printf("%f %d", f, i);
}
```

```
0.500000 2
```

คำถาม ผลลัพธ์ที่ได้มีเลขทศนิยมตั้งหลายตัว เรากำหนดได้มั๊ยว่าเอากี่ตัว ?

คำตอบ เรากำหนดได้โดยง่ายว่าให้แสดงตัวเลขหลังทศนิยมกี่ตัว แต่มันเป็นเรื่องยากที่เราจะบอกว่าให้ตัดเลขศูนย์ที่ตามมาทิ้งทั้งหมดโดยไม่ทราบล่วงหน้า ในคอร์สนี้เราจะจัดการเฉพาะกรณีแรกคือกำหนดจำนวนหลักหลังทศนิยมไว้แบบตายตัว

การกำหนดจำนวนหลักหลังเลขทศนิยม

เราทำได้ด้วยการปรับแต่ง %f

เช่นหากต้องการแสดงเลขทศนิยม 3 ตัว ให้ใช้

% .3f (เปอร์เซ็นต์ จุด สาม เอฟ)

ถ้าอยากได้หลักเดียวให้ใช้

% .1f (เปอร์เซ็นต์ จุด หนึ่ง เอฟ)

และถ้าไม่ต้องการให้แสดงเลขทศนิยมเลยให้ใช้

% .0f (เปอร์เซ็นต์ จุด หนึ่ง เอฟ)

ตัวอย่างการกำหนดจำนวนหลักเลขทศนิยม


```
#include <stdio.h>
void main() {
    printf("%.3f\n", 12.3456789);
    printf("%.1f\n", 12.3456789);
    printf("%.0f\n", 12.3456789);
}
```

12.346
12.3
12

นิพจน์ตรงนี้โดยมากเป็นตัวแปร แต่ที่จริงจะเป็นค่าคงที่หรืออะไรก็ได้ที่มีผลลัพธ์ออกมา

- การปิดเศษในการแสดงผลตรงนี้ ไม่ใช่การปัดทิ้ง แต่เป็นการปัดหาค่าที่ใกล้เคียง (คือปัดขึ้นหรือปัดลงก็ได้ทั้งนั้น)
- หากตัวเลขหลังการตัดเป็นเลข 5 หรือมากกว่าจะเป็นการปัดขึ้น
- หากตัวเลขหลังการตัดเป็นเลข 4 หรือน้อยกว่าจะเป็นการปัดลง

การรับข้อมูล (Input)

- ภาษาซีมีหลายคำสั่งที่ใช้รับข้อมูลจากคีย์บอร์ด
- คำสั่ง scanf มีความสามารถที่สอดคล้องกับสิ่งที่เราต้องการมากที่สุด
- การรับข้อมูลเข้า ใช้การกำหนดชนิดตัวแปรคล้ายกับ printf เช่น scanf(“%d”, &x); เป็นการรับข้อมูลเข้ามาเก็บไว้ที่ตัวแปร x
- รูปแบบการใช้งานคือ

```
scanf(“string_format”, address_list);
```

- string_format ของ scanf แต่มีความแตกต่างกันกับ printf พอสมควร

string_format ของ scanf

- ใช้เครื่องหมาย % เพื่อกำหนดชนิดข้อมูลที่จะรับเข้ามา (ตรงนี้เหมือน printf)
- แต่เนื่องจาก scanf ไม่ได้ใช้ในการแสดงผล อย่าใส่อะไรเข้าไปบนนอกจากการกำหนดชนิดข้อมูลและช่องว่างเท่านั้น
  - เช่น scanf(“%d %d”, &x, &y); แบบนี้ใช้ได้ เพราะมีการกำหนดชนิดข้อมูลและช่องว่าง (ช่องว่างที่จริงไม่ต้องใส่ก็ได้)
  - อย่าเขียนว่า scanf(“value of x is %d”, &x); แบบนี้ใช้ไม่ได้ เพราะจะมีการใส่ข้อความแสดงผลลงไปด้วย
  - อย่าใช้อักขระพิเศษ เช่น \n เป็นต้น ตัวอย่าง scanf(“%d\n”, &x); แบบนี้ใช้ไม่ได้ เพราะอักขระพิเศษใช้ในการแสดงผล ไม่ใช่การรับค่า

address_list ใน scanf

- ใน printf นั้นส่วนด้านท้ายคือ data_list ซึ่งเป็นรายการข้อมูลที่จะนำมาใช้แสดงผล
- แต่ scanf ต้องการ address_list ซึ่งเป็นรายการที่อยู่ของตัวแปร
- data_list ของ printf จะเป็นค่าคงที่ ตัวแปร หรือ นิพจน์อะไรก็ได้ แต่ address_list จะเกี่ยวกับที่อยู่ตัวแปรเท่านั้น
- ที่อยู่ของตัวแปร คือ ที่ที่คอมพิวเตอร์ใช้เก็บค่าของตัวแปรเอาไว้
- เราส่งที่อยู่ของตัวแปรที่เราสนใจไปให้ scanf ได้ผ่านการใส่ตัวดำเนินการพิเศษ &
  - เช่น ถ้าต้องการส่งที่อยู่ของตัวแปร x ให้เขียนว่า &x เป็นต้น
  - ตัวแปรทั่วไปทุกตัวต้องมี & ไว้ทางด้านหน้า

ตัวอย่างโค้ด scanf


```
#include <stdio.h>
void main() {
    int x = 3;
    printf("Value of x is %d\n", x);
    scanf("%d", &x);
    printf("New value of x is %d\n", x);
}
```

ผลลัพธ์ตรงนี้ เป็นไปตามตัวเลขที่ผู้ใช้ป้อนให้กับ **scanf**

- เมื่อโปรแกรมทำงานจนถึงคำสั่ง scanf โปรแกรมจะหยุดรอให้ผู้ใช้ใส่ค่าเข้าไป เราจะเห็น cursor เครื่องหมายขีดเส้นใต้กระพริบรอผู้ใช้
- ถ้าเราใส่ค่าผิดประเภทเข้าไป ค่า x อาจจะไม่เปลี่ยนแปลงหรือโปรแกรมจะล้มเหลว (crash) ขึ้นอยู่กับคอมไพเลอร์ที่ใช้

ความสำคัญของ & ใน address list

ถ้าเราลืมใส่ & หน้าตัวแปรผลลัพธ์จะผิดพลาด โดยที่ค่าของตัวแปรอาจจะไม่เปลี่ยน และบางครั้งก็ทำให้โปรแกรมแครชได้

```
#include <stdio.h>
void main() {
    int x = 3;
    printf("Value of x is %d\n", x);

    scanf("%d", x);

    printf("New value of x is %d\n", x);
}
```

ลืมใส่ & แบบนี้โปรแกรมจะผิดหรือแครชได้

การรับค่า input หลายตัวพร้อมกัน

- คำสั่ง scanf สามารถรับข้อมูลเข้าหลายตัวพร้อมกันได้ คำสั่งเดียว เช่น `scanf("%d %f %d", &x, &y, &z);`
- ลำดับการป้อนข้อมูลเข้าของผู้ใช้จะเป็นไปตามลำดับของตัวแปรใน string format และ address list
- ผู้ใช้แยกค่าของตัวแปรแต่ละตัวออกมาได้ด้วยของสามอย่าง คือ
  - การขึ้นบรรทัดใหม่ (ปุ่ม Enter)
  - ช่องว่าง (ปุ่ม Space bar)
  - เลื่อนตำแหน่งกั้นหน้า (ปุ่ม Tab)

ตัวอย่างการป้อนข้อมูลให้ scanf ที่รับหลายค่าพร้อมกัน


```
void main() {
    int x;
    float y;
    int z;
    scanf("%d %f %d", &x, &y, &z);
    printf("Inputs are %d, %f, %d\n", x, y, z);
}
```

เราสามารถใส่ค่าเข้าไปได้หลายแบบที่ให้ผลเหมือนกัน คือ ไม่ว่าจะใช้การขึ้นบรรทัดใหม่ ช่องว่าง การกดแท็บ หรือผสมกัน ผลลัพธ์ก็เหมือนกันหมด ตราบเท่าที่ตัวเลขเป็นตัวเดียวกัน (แต่ตัวสุดท้ายต้องกด Enter เสมอ)

```
5 6 7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```


ตัวอย่างการป้อนข้อมูลให้ scanf แบบต่าง ๆ (1)

- แบบใช้ช่องว่างคั่นข้อมูลทั้งหมด

```
5 6 7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```

- แบบใช้การขึ้นบรรทัดใหม่ (แบบที่คนทั่วไปรู้จักดีที่สุด)

```
5
6
7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```

- แบบใช้แท็บ

```
5      6      7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```

ตัวอย่างการป้อนข้อมูลให้ scanf แบบต่าง ๆ (2)

แบบผสมตัวคั่นข้อมูลหลายแบบ

```
5      6
7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```

```
5
6 7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```

```
5 6
7
Inputs are 5, 6.000000, 7
```

ถ้าใส่ข้อมูลเกินล่ะ ?

มีความเป็นไปได้สองแบบ

1. ถ้าโปรแกรมไม่ได้ทำคำสั่ง scanf อีกเลย ข้อมูลที่เกินมาจะถูกทิ้งไป
2. ถ้าโปรแกรมทำคำสั่ง scanf ในเวลาต่อมา ข้อมูลที่เกินมาจะถูกนำไปป้อนให้กับ scanf ที่ตามมา

ลองศึกษาจากตัวอย่างนี้

```
int w, x, y, z;
scanf("%d %d", &w, &x);
scanf("%d", &y);
scanf("%d", &z);
printf("Inputs are %d, %d, %d, %d\n", w, x, y, z);
```

scanf ตัวแรกรับค่าแค่สองตัว จะเกิดอะไรขึ้นถ้าเราใส่เลขเข้าไป 5 ตัวเลย

ทดสอบการใส่ข้อมูลเกิน


```
1 2 3 4 5
Inputs are 1, 2, 3, 4
```

- ข้อมูลที่เกินมาถูกโอนต่อไปยัง scanf ที่ตามมาต่อเนื่องไปได้เรื่อย ๆ
- ถ้าไม่มี scanf มารับไว้แล้ว สุดท้ายข้อมูลก็ถูกทิ้งไป ไม่มีผลอะไรกับผลลัพธ์และโปรแกรมทั้งสิ้น

เรื่องลึกลับของการรับข้อมูลเข้ายังมีอยู่อีก

แต่เราจะเก็บไว้จนกว่าจะถึงเวลาอันสมควร

แบบฝึกหัดท้ายบท

ให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7 ดังนี้

ข้อ 1 และ 2 เป็นการฝึกไล่ค่าในโปรแกรม (ข้อสอบก็ออกแบบนี้เหมือนกัน)

ข้อ 3 เป็นการแปลงโฟลวชาร์ตให้กลายเป็นโค้ด (ข้อสอบก็ออกแบบนี้อีกนั่นแหละ)

ข้อ 4 เป็นการเขียนโปรแกรม (ข้อสอบออกแนว ๆ ยังไงก็หนีไม่พ้น)

ไม่ต้องทำข้อ 5 เพราะอยู่นอกเหนือสิ่งที่สอนในวันนี้ เราจะใช้วิธีอื่นที่ใช้ได้กว้างขวางกว่าในช่วงครึ่งหลังการสอบกลางภาค